

EL CERCLE VICIÓS DE L'ECONOMIA

Com el model balear ignora la productivitat i la competitivitat

Segons els economistes, l'augment de població basat en treballadors poc qualificats i la manca de planificació públicoprivada també han marcat el descens de les Illes al rànquing del PIB per càpita

turistes, però obtenint cada vegada uns ingressos més petits". Afegeix que "així necessitem augmentar molt la mà d'obra poc productiva per fer pujar el PIB en una proporció molt menor al que puja l'ocupació". Per Carles Manera, president del Consell Econòmic i Social (CES), "el dinamisme econòmic d'aquest model ha atret molta gent de fora a treballar a les Illes, que alhora ha contribuït a generar encara més activitat econòmica".

Per altra banda, Joan Mir, del Departament d'Economia de la UIB, denuncia que "les Illes Balears no tenen competències per decidir la quantitat de població procedent de fora que s'absorbeix i això ha provocat l'arribada de persones amb baixa formació els darrers anys". Segons Mir, "tenim dues poblacions: una d'illença d'origen que ha vist créixer de manera estable el seu PIB per càpita i una altra d'immigrada, cada vegada més nombrosa, amb un PIB per càpita cada cop més baix".

Curterminisme, innovació i productivitat La manca de planificació a llarg termini, tant pública com privada, és una altra de les causes més assenyalades per part dels experts quan cerquen explicacions a un ritme de creixement del PIB

Pere Sánchez
Palma

El model basat a atreure cada vegada més turistes i en la incorporació de treballadors de baixa qualificació professional ha generat a les Illes un deteriorament de la productivitat i la competitivitat que ha conduït a la discreta evolució del Producte Interior Brut (PIB) per càpita a les Balears si es compara amb el d'altres regions properes. És cert que en els darrers 20 anys el nostre PIB per càpita ha augmentat més de 10.000 euros, però també ho és que si fa 20 anys érem la tercera comunitat autònoma de l'Estat en aquesta classificació –i molt per damunt de la mitjana–, ara en som la setena, la darrera de les que hi ha per damunt de la mitjana espanyola i en tendència des-

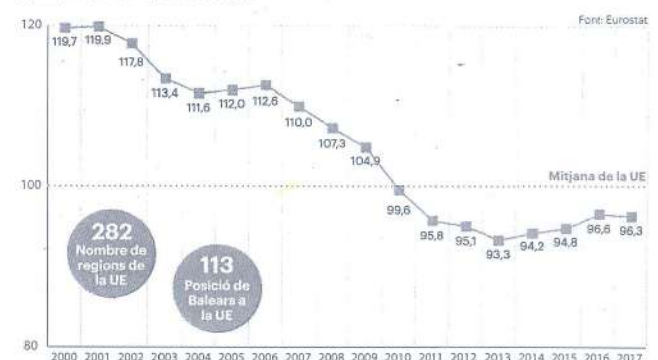
cent. Si observem el fenomen a escala europea, de les 282 regions que té la Unió, les Illes Balears ocupem la posició 113, és a dir, a la meitat baixa de la taula. Dues dècades enreure érem quasi 20 punts per damunt del PIB per càpita mitjà de la Unió Europea i ara som 3,6 punts per davall. Això vol dir que un ciutadà de les Illes, tot i que ara té més doblers disponibles a l'hora d'omplir la cistella de la compra amb béns i serveis, públics i privats, de fet en pot comprar menys que no l'any 1998 en comparació amb un ciutadà mitjà espanyol o europeu. Aquest deteriorament es produeix fins i tot en èpoques de creixement econòmic.

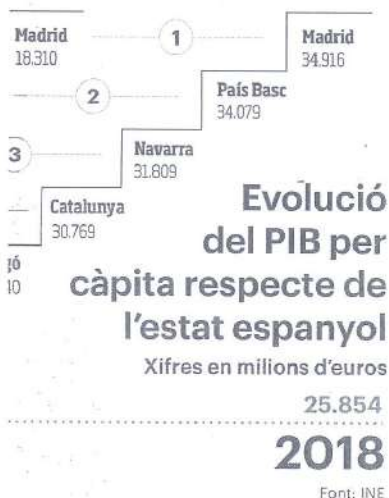
La població es dispara
El 1998 érem poc més de 796.000 habitants a l'Arxipèlag i el 2018 arribarem a 1.129.000. La població, amb una creixuda de prop del 42%, ha sumat més de 300.000 individus, el gruix dels quals són treballadors amb baixa qualificació dels sectors turístic o de la construcció. En paraules del professor de Macroeconomia de la UIB Javier Capó, "el model productiu balear està orientat a generar més quantitat de

En dues dècades s'han afegit més de 300.000 nous habitants a les Balears

Evolució del PIB per càpita balear respecte de la UE

Ajustat per paritat de poder de compra

per càpita que, des del 1998, ha estat 30 punts inferior al de la mitjana estatal.

Segons l'economista Pau Monserrat, "s'ha insistit massa en aquest model econòmic basat en el turisme de masses encara que ja fa alguns anys que mostrava símptomes de ser insostenible a llarg termini". Explica que és "un greu error estratègic que un turista britànic no pugui diferenciar entre un hotel d'aquí i un de Turquia". "Ni els hotelers ni la classe política -afegeix- han treballat en una marca Balears diferenciada que ens permeti augmentar el valor afegit".

Per part seva, Joan Mir creu que, efectivament, "la manca d'innovació ha condicionat molt l'evolució de l'economia il·lenca" i ho atribueix, en part, a una ínfima inversió de l'Estat a les Illes que implica directament una pitjor qualitat del sistema educatiu i de la Formació Professional". El sistema productiu tampoc és capaç de generar recursos suficients per impulsar aquesta innovació i la nostra economia continua patint de baixa productivitat i poc valor afegit.

El president del Consell Econòmic i Social, Carles Manera, reconeix que "la curta durada d'una legislatura impedeix als governs actuar pensant a mitjà i llarg termini", però, en canvi, afirma que a la nostra economia "hi ha molta més innovació i diversificació del que sembla". Manera assegura que actualment "tenim molts nínxols de sector quaternari i quinari, allà on la innovació és el pa de cada dia". El CES ja ha demanat a l'Institut Nacional d'Estadística que reconegui la innovació que existeix al sector turístic i que, segons Carles Manera, encara no es reconeix. "És necessari incrementar la nostra R+D+I, però això no treu que, de les tres iniciatives, la I sigui la que està més viva a ca nostra", sentència el president del CES. Segui com sigui, la innovació apareix actualment com un punt sensible de l'economia balear al registre de dades de la Fundació Impulsa Balears.

L'economia submergida o la corrupció són difícils de quantificar. Existeix un cert consens entre els economistes consultats respecte que aquests aspectes no es troben entre les causes principals de la discreta evolució del PIB per càpita balear, si bé assenyalen que no solen ser bandera de les economies estables.

El model econòmic basat en el turisme i la construcció genera actualment rendes que són majoritàriament baixes.

L'economia de les properes generacions està en joc

Els economistes proposen estratègies divergents sobre com encarar uns anys en què es preveu un creixement baix

P. S.
Palma

L'estudi Prospectiva 2030, elaborat pel Consell Econòmic i Social i la Universitat de les Illes Balears, preveu un creixement econòmic mitjà del 2% fins al 2030. Aquest creixement moderat anirà acompanyat per un augment poblacional de prop de 200.000 persones més que, unit al procés de convergència econòmica entre les diverses regions de la Unió Europea, fa preveure que, en comparació, el PIB per càpita continuarà perdent posicions. A aquest escenari s'hi afegirà, a més, una piràmide poblacional en què la xifra de persones majors de 55 anys es duplicarà, amb la necessitat de destinar doblers als sectors social i sanitari.

Segons Pau Monserrat, professor adscrit a la UIB, "el perill d'una recessió pitjor que la del 2008 és real i depèn de múltiples factors que ara mateix es mostren molt inestables, com ara el Brexit, el fons de les pensions, uns tipus d'interès baix que podrien pujar en qualsevol moment i, per acabar-ho d'adobar, una guerra comercial incipient que està en mans dels grans mandataris internacionals". Segons Monserrat, "si sumem això a un model econòmic que genera actualment rendes majoritàriament baixes a través del turisme i la construcció, amb un 26% de la població en risc de pobresa, i a l'alt cost de la vida i de l'habitatge, les conseqüències socials de tot plegat podrien arribar a ser molt greus".

Pel president del CES, Carles Manera, "el futur escenari requerirà que els governs apliquin una fiscalitat progressiva que sigui capaç de corregir uns desequilibris socials ja existents".

Sembla clar que el gran objectiu serà reconduir o, fins i tot, canviar el sistema productiu, i aquí és on les receptes dels experts varien. El parer de Joan Mir és que "no quedarà més remei que estrènyer-nos doblement el cinturó per poder superar aquests anys i alhora generar els recursos necessaris -que ara mateix no existeixen- per canviar el sistema productiu". Això, segons Mir, implicaria "dur encara més turistes per obtenir creixement sigui com sigui, mentre també s'obté el compromís dels hotelers en la reinversió i la generació de valor afegit".

Per Pau Monserrat, "es reuneixen una sèrie d'ingredients que fan pensar que les Balears haurien de fer aquesta renovació del model productiu mitjançant una aposta valenta pel turisme mediambientalment sostenible". "Això -explica- inclou l'ús de la innovació tecnològica i la recerca d'una major eficiència energètica". I afegeix: "No hem de canviar el turisme com a impulsor de la nostra economia, però sí usar-lo com a palanca per diversificar-la". Alhora que veu perill real de recessió, l'economista Pau Monserrat creu que "les noves generacions que venen tenen clar que l'ecologisme no és una opció sinó una obligació i que sense formació no els espera un bon futur". En aquest sentit, Monserrat preveu, per tant, que es produeixi una reacció per part del jovent.

Carles Manera, del CES, veu "molt necessari que aquesta visió teòrica sigui plasmada de manera concreta en allò que des de la governança econòmica de la Unió Europea s'anomenen missions econòmiques. És coneguda la propensió que existeix al si de les institucions de la Unió Europea a posar en marxa projectes pilot en regions petites, que després es veuen replicats en altres regions si el resultat ha estat satisfactori. Aquí és on Manera veu una oportunitat per aprofitar fons europeus per a projectes concrets pel que fa a energies renovables, sobretot a Menorca, en l'economia del coneixement dins el sector turístic, en l'economia circular amb sinèrgies entre els sectors agroalimentari i turístic, i en tot allò que té a veure amb la recollida i el tractament dels plàstics.

El perill d'una recessió encara pitjor és real i depèn de factors inestables